

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. október 26.

SZOCIÁLIS ISMERETEK

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató a vizsgázók teljesítményének értékeléséhez
(az értékelő tanárok részére)

Tévedés esetén helyes megoldásnak csak egyértelmű javítás fogadható el.

A javítási-értékelési útmutatótól eltérő, de tartalmában azonos, egyéb helyes megoldás is elfogadható a négyzögben található ponthatáron belül a csillaggal (*) jelölt kérdéseknél.

A javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett válaszokra kizárólag a megadott pontszámok adhatók.

A megadott pontszámok további bontása csak ott lehetséges, ahol erre külön utalás van. Az így kialakult pontszámok csak egész pontok lehetnek.

A pontszámot a matematika szabályai szerint egész számra kerekítve kell beírni a programba (pl.: 23,33 pont kerekítve 23 pont, 23,5 pont vagy 23,66 pont kerekítve 24 pont, egész szám esetén nincs teendő).

1. Kinek a nevéhez fűződik a felsorolt elmélet, módszer?

Írja a pontozott vonalra az elméletet vagy módszert megalkotó személy nevének betűjelét!

- szociometria módszere **c**
 - szükségletek hierarchiájának rendszere **e**
 - pszichoszociális fejlődés elmélete **a**
 - személyiségközpontú nevelés **b**
 - viselkedés-lélektan **d**
 - pszichoanalízis **f**
-
- a) Erik H. Erikson
 - b) Carl R. Rogers
 - c) Mérei Ferenc
 - d) John B. Watson
 - e) Abraham Maslow
 - f) Sigmund Freud

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 6 pont adható.

2. Egészítse ki a következő mondatokat!

Írja a helyes válasz betűjelét a kipontozott vonalra!

A rokonszenv kialakulását befolyásoló tényező: **c**

- a) a fizikai vonzerő
- b) a közelség
- c) mindkettő
- d) egyik sem

A szorongás által kiváltott érzelmi tünet: **b**

- a) a mánia
- b) a félelemérzet
- c) a hisztéria
- d) a révület

A személyészlelés pontatlanságának következménye: **a**

- a) az előítélet
- b) az apátia
- c) mindkettő
- d) egyik sem

Az empátia fejlődése során a kisgyermek először a szülei... c. veszi át.

- a) szavait
- b) szokásait
- c) magatartását
- d) érzelmi állapotát

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 4 pont adható.

3. *Fejezze be a mondatot 1–1 jellemző tulajdonság vagy feltétel megnevezésével! Egy mondathoz, egy helyes válaszra adható pont.

- Az ösztönző módszerek alkalmazására akkor van szükség, ha a tanuló
 - gátlásos vagy
 - bátortalan vagy
 - gátlásos, önmagát lebecsülő.
- A gátlást csökkentő módszerek alkalmazására akkor van szükség, ha
 - a negatív viselkedés kialakulását próbáljuk megakadályozni, vagy
 - a nevelés sikerét veszélyeztető körülményeket akarjuk kizárni.
- A kényszerítő módszerek alkalmazására akkor van szükség, ha a tanuló
 - akarat ereje gyenge, vagy
 - közösségi vagy csoporttudata fejletlen, vagy
 - a követelményekkel szemben rendszeres ellenállást mutat.

Bármelyik kifejezés vagy a felsoroltakkal szinonim fogalom is elfogadható.

Egy mondathoz egy helyes válaszra adható pont.

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 3 pont adható.

4. *Soroljon fel a területi és a települési egyenlőtlenségek következményei közül ötöt!

- a kedvező helyzetben lévő települések vonzzák a jobb helyzetben lévő társadalmi csoportokat
- a kedvezőtlen helyzetű települések a társadalmi problémák halmozódási központjainak tekinthetők
- kulturális egyenlőtlenség és művelődési egyenlőtlenség jelenik meg
- magas a foglalkoztatási egyenlőtlenség
- nagy a jövedelmi egyenlőtlenség

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 5 pont adható.

**5. Válassza ki és írja be a leírás alapján a fogalmat!
Figyelem, az egyik fogalom kakukktojás!**

Elhanyagolás	Veszélyeztetés	Veszélyeztetettség
Támogató szolgálat	Közösségi szolgálat	SNI

Veszélyeztetettség: a Gyermekvédelmi törvény szerint olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

Veszélyeztetés: a gyermek nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy idézi elő, aki e feladatából eredő kötelezettségeit súlyosan megszegi, és ezzel a gyermek alapvető fizikai és/vagy pszichológiai és/vagy erkölcsi fejlődését veszélyezteti.

Elhanyagolás: minden olyan mulasztás vagy baj okozása, amely jelentősen árt a gyermek egészségének, vagy lassítja, akadályozza fizikai, mentális és érzelmi fejlődését. Lehet érzelmi, fizikai, oktatási-nevelési elhanyagolás.

SNI: a Köznevelési törvényben használatos kifejezés, a sajátos nevelési igényű gyermekekre / tanulóakra vonatkozik, akiknek valamely szakértői bizottság véleménye alapján a sikeres előrejutáshoz több, sajátos segítségre van szükségük.

Támogató szolgálat: a fogyatékos személy önálló életvitelét elősegítő, a mindennapi szükségletei kielégítését célzó - személyes közreműködés által megvalósuló – szolgáltatás. A szociális szolgáltatások közül az ALAPELLÁTÁSOK körébe tartozik.

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 5 pont adható.

**6. *Mutassa be a nukleáris család erősségeit és gyengeségeit!
Írjon mindkét szemponthoz 3-3 tényezőt!**

Erősségeik:

- Lehet egy vagy több biológiai, vagy akár örökbe fogadott gyermekük is, és alapvető jellegzetességük, hogy két szülő neveli fel a gyereket/gyerekeket a közös otthonukban.
- Pénzügyi stabilitás, mindkét szülő rendelkezhet jövedelemmel.
- A gyermekek stabil környezetben nevelkednek.
- Következetesség.
- Az egészség és az oktatás jelentőségének hangsúlyozása.
- Középpontban a családi kommunikáció áll.

Gyengeségeik:

- Ha a szülők messze költöznek a nagyszülőktől, akkor a támogatási rendszerük nem lesz erős, így a nehéz idők átvészelése is kihívást jelentő feladattá válik a számukra.
- A tágabb család kizárása izolációhoz és stresszhez vezethet.

- Túlságosan gyermekközpontúvá válhatnak, ami másokat figyelmen kívül hagyó, önző gyermekeket és családokat eredményezhet.
- Súlyos családi konfliktusok keletkezhetnek, a család szétszakadása sokszor a gyerekek miatt nem történik meg.

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 6 pont adható.

7. *Határozzon meg a szabadidő felhasználását befolyásoló tényezők közül ötöt!

életkor, családi helyzet, anyagi viszonyok, életmód, egészségi állapot, jövőre vonatkozó elképzelések, kulturális preferenciák, településtípus

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 5 pont adható.

8. Válassza ki és írja be a táblázatba az emberi viselkedés gyökereire vonatkozó irányzat nevét!

Behaviorizmus
Pszichoanalízis

Racionalizmus
Altruizmus

Szociális intelligencia
Hedonizmus

Az irányzat neve	Az irányzat nézetei
Racionalizmus	Az emberek intelligens döntéshozók, észszerűen szabályozzák társas viselkedésüket.
Altruizmus	Az embereket az a vágy vezérli, hogy jót tegyenek.
Hedonizmus	Az emberek a társas kapcsolatokban az örömet keresik, a fájdalmat igyekeznek elkerülni.
Pszichoanalízis	Az emberi viselkedés egészét a tudattalan érzelmi és motivációs energiáiból kiindulva kívánja megmagyarázni.
Behaviorizmus	Az emberek viselkedésében a megerősítésnek, a jutalmazásnak és a büntetésnek van szerepe.
Szociális intelligencia	A szociális helyzetek megoldására szolgáló képességek és készségek együttese, melyeket a társas együttműködés közben alkalmaznak.

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 6 pont adható.

9. *Soroljon fel négy társadalmi réteget, ahol az átlagosnál nagyobb a munkanélküliek aránya!

- az alacsony iskolai végzettségűek
- hátrányos térségek lakói
- a fiatal, pályakezdő felnőttek
- a cigány népesség
- deviáns személyek

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 4 pont adható.

10. Írja be a táblázat hiányzó részeibe a családi életciklusokhoz tartozó feladatokat, változásokat!

- Az új családtag elfogadása és a magánélet tiszteletben tartása.
- A gyermektől való nagyobb függőség elfogadása.
- Az érzelmi kapcsolatok, a családon kívüli világ lehetőségeinek újragondolása idő-tér-anyagiak összevetésében.
- Új határok szükségesek: a viselkedés- és vélemény szabadságnak, a türelemnek még rugalmasabbnak kell lennie.

Életciklus	Átmeneti feladatok	A családi rendszerben bekövetkező változások
Az otthon elhagyása, egyedül élés	Elkülönülés, függetlenség.	A családnak lehetővé kell tenni a fiatal leválását.
Házasság, házaspár	Az új helyzet érzelmi felvállalása.	Az új családtag elfogadása és a magánélet tiszteletben tartása.
Kisgyermekes család	A kéttagú család 3-4 tagúvá válik.	Helyet kell találni a jövevénynek, ami átstrukturálással jár. Új érzelmi formák alakulnak ki.
Serdülő a családban	Új határok szükségesek: a viselkedés- és vélemény szabadságnak, a türelemnek még rugalmasabbnak kell lennie.	A család fiatal tagjai elismerik a változást, a leválás értékét, megkezdődik egy küzdelem, vita és tárgyalás az elfogadásról, és fel kell ismerni az egymástól való különbözőség fontosságát.
„Üres fészkek szindróma” A gyermek kirepülése	Új családtagok jövevényének elfogadása, új határok a pár körül.	Az érzelmi kapcsolatok, a családon kívüli világ lehetőségeinek újragondolása idő-tér-anyagiak összevetésében.
Késői életszakasz	A gyermektől való nagyobb függőség elfogadása.	A pár/egyén az öregséggel szemben is fenntartja tevékenységét, a túlgondoskodás nélküli függés elfogadása.

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 4 pont adható.

11. Állapítsa meg, hogy az alábbi állítások közül melyik igaz (I), és melyik hamis (H). A megfelelő betűjelet írja a kipontozott helyre!

- I Szociálpolitikáról az állami felelősségvállalás megjelenésétől lehet beszélni.
- I A szociálpolitika célja a jólét növelése, a társadalmi szükségletek kielégítése.
- H A szociálpolitika nem lehet a társadalmi újraelosztás eszköze.
- H A szegénypolitikának nem célja a létfenntartási küszöb alatt élők helyzetének javítása.
- I A szegénypolitika az abszolút szegénység enyhítésére és felszámolására irányul.
- I A szociálpolitika céljai és alapelvei azt mutatják meg, hogy a társadalomnak milyen szándékai vannak a segítséssel.
- I A szolidaritás a társadalmi csoportok közös érdekein nyugszik.
- I A települési önkormányzat a Szociális törvény által előírt feladatait szerződés-kötés útján civil szervezetekkel is elláttathatja.
- H A tolerancia azt jelenti, hogy : „felőlem mindenki úgy él, ahogy akar”.
- H A szociálpolitika csak az egyének életébe jelent beavatkozást.

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 10 pont adható.

12. *Soroljon fel a szegénység okai közül öt tényezőt!

- gazdasági, társadalmi okok
- elmaradott térségben élés
- kevés munkalehetőség
- műveltség, iskolai végzettség terén fennálló hátrányok, hiányok
- biológiai adottság, amely tovább is öröklődik
- rossz testi-lelki, egészségi állapot
- életciklus-jelenségek
- alsóbb társadalmi rétegek, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok
- kockázati tényező lehet: házastárs / élettárs halála, válás, az átlagosnál több gyermek születése

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 5 pont adható.

-
13. ***A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján - a gyermekek napközbeni ellátása keretében - meghatározták a bölcsődék számára a gyermekeknek nyújtandó ellátásokat. Soroljon fel öt ellátási formát!**

- gondozás-nevelés
- fokozatos beilleszkedés elősegítése
- az egészséges táplálkozás követelményének megfelelő étkeztetés
- fürdőszobai gondozás
- játéktevékenységek segítése
- a mozgás alapvető formáinak fejlesztése
- a kisgyermekkorú tanulás színtereinek biztosítása
- a szabadban való tartózkodás
- pihenés, alvás
- gyermekek folyamatos napirendjének megszervezése
- a fogyatékos gyermek egyéni fejlesztési feltételeinek biztosítása

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 5 pont adható.

14. **Húzza alá a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény által meghatározott tartalmi részeket!**

- **a szülők alapvető jogai és kötelességei**
- a szociális igazgatás szervei
- aktív korúak ellátása
- **a gyermekek védelmének rendszere**
- **az állam és az önkormányzatok gyermekjóléti, gyermekvédelmi feladatai**
- gyermekek otthongondozási díja megállapításának jogosultsága
- egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság
- a családsegítés keretében biztosított szolgáltatások
- **a gyermekvédelmi és a gyámügyi igazgatás szervezete és főbb szabályai**
- **az adatvédelmi rendelkezések**

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 5 pont adható.

15. *Nevezzen meg négy olyan ellátási formát, ahol a korai fejlesztés megvalósítható!

otthoni ellátás, bölcsődei gondozás, gyermekotthonban nyújtott gondozás,
gyógypedagógiai tanácsadás, konduktív pedagógiai ellátás

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 4 pont adható.

16. *Soroljon fel három egyszerű tesztet, amellyel megerősíthetjük a stroke gyanúját, továbbá segíthetünk az orvosnak a gyorsabb felismerésben és az ellátásban!

- Meg kell kérni az illetőt, hogy mosolyogjon.
- Meg kell kérni, hogy beszéljen, mondjon egy egyszerű mondatot összefüggően: pl. „Szép napunk van.”
- Meg kell kérni, hogy emelje fel mindkét karját.
- Mondjuk az illetőnek, hogy öltse ki a nyelvét!
- Tipikus jel, hogy a beteg szája az egyik oldalon lefelé görbül.
- Ha a nyelv kicsavarodott, ha egyik vagy másik oldalra megy.

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 3 pont adható.

17. * Soroljon fel 3-3 tünetet a beteg megfigyelésével kapcsolatban a megadott szempontok szerint!

Objektív (kardinális) tünet: vérnyomás, pulzus, testhőmérséklet, légzés,
váladékok megfigyelése

Szubjektív tünet: hányinger, szédülés, fájdalom, kettős látás

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 6 pont adható.

- 18. *Mikor és mitől válik problémássá az internethasználat?
Írjon öt olyan tünetet, amelyek a problémás közösségi médiahasználót jellemzik!**

forrás: <https://hu.depositphotos.com/>

- Késztetést érez arra, hogy egyre több időt töltsön ott.
- A gép elsőbbséget kezd élvezni más, fontos napi tevékenységekkel szemben.
- Megpróbál kevesebb időt tölteni ezeken az oldalakon, de nem sikerül neki.
- Önmérsékletre törekszik, de sikertelen.
- Fokozatosan elveszíti a kontrollt a játék felett.
- Arra használja, hogy megfeledkezzen a személyes problémáiról.
- Nyugtalanná, zaklatottá válik, ha nem használja a közösségi oldalakat.
- Az ott töltött idő negatív hatással van a tanulmányi eredményeire vagy a munkájára.
- Sokat gondol a közösségi oldalakra vagy arra, hogy mit fog csinálni, ha belép.
- Szorongásos tünetek, akár depresszió is kialakulhat.

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 5 pont adható.

- 19. *Soroljon fel az ember testhőmérsékletét befolyásoló tényezők közül négyet!**

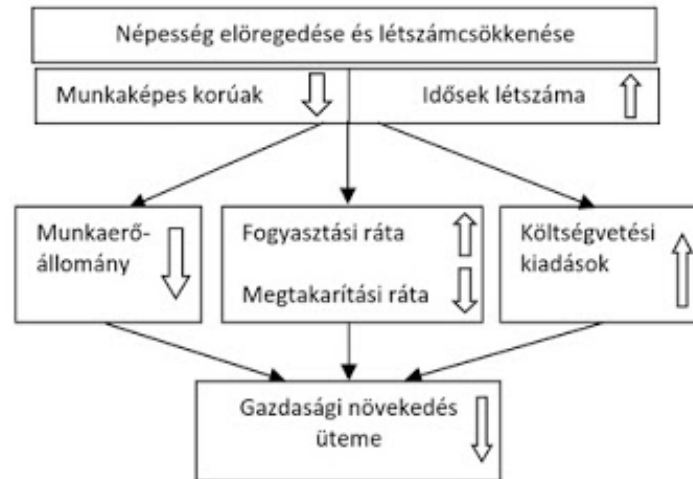
anyagcsere, külső hőmérséklet, ruházat, mozgás, életkor, betegség,
hormonális változások, munkavégzés

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 4 pont adható.

20. *Írjon az idősödésre vonatkozó társadalmi jelenségről öt megállapítást az alábbi ábra kapcsán! Megállapításaiban térjen ki a jelenségről tanultakra is!

A demográfiai folyamatok és a gazdasági teljesítmény

Az elöregedés gazdasági növekedésre gyakorolt hatásai

szamvarazs.blogspot.hu

Forrás: MNB

forrás: <http://szamvarazs.blogspot.com/>

A népesség elöregedése azt jelenti, hogy csökken a munkaképes korúak száma.

Ez kihat a fogyasztási és a megtakarítási ráták alakulására is.

A korstruktúra eltolódásával a megtakarítási ráta csökkenhet, a fogyasztási ráta emelkedhet. A leginkább megtakarító korosztály a középkorúaké, a fiataloknak még nincs miből megtakarítani, az idős korosztály pedig a korábbi megtakarításait éli fel, mivel magasak a kiadásaik a különböző betegségek következtében.

A társadalom elöregedése kedvezőtlen hatást gyakorolhat a költségvetési egyenlegre: elsősorban a magasabb nyugdíjkiadásokon, valamint az egészségügyi és a szociális kiadásokon keresztül.

Az emelkedő költségvetési kiadások nem produktív beruházások formájában, hanem juttatások (társadalmi transzferek) kifizetéseként realizálódnak, így az elöregedés hosszú távon kedvezőtlen hatással lehet a gazdasági növekedésre is.

Az idősök, ha rendelkeznek megtakarítással, akkor is inkább tartalékokat képeznek, és nem szívesen fektetik be azokat.

Helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 5 pont adható.